

JAKÉ JSOU OKULTNÍ DĚJINY

Radomil Hradil

Jaké jsou okultní dějiny, jak nám je v přednáškách Rudolf Steiner predestinováno? Především, vezmeme-li vážně myšlenku prvotnosti ducha před hmotou a myšlenku existence nehmotných inteligencí, tedy bytostí vyšších hierarchií, pro nás vyplývají dvě závažné skutečnosti, které zcela mění pohled na dějiny lidstva. Zaprvé je to skutečnost reinkarnace. Jako duchovní bytosti, které na sebe pro pozemské vtělení berou hmotné tělo, vstupujeme opakovaně do pozemského historického dění. Také osobnosti státníků, králů a císařů, vojevůdců, zakladatelů říší a kultur přicházejí znovu a znovu, a přestože nemáme schopnost čtení v kronice Akáša a nemůžeme přímo vidět jejich inkarnační sledy, je nám i tak zřejmé, že k tomu, aby se mohly stát historicky významnými a mohly založit kulturu, bylo nutné, aby se v předchozím životě či životech náležitě připravily; a stejně tak je nasnadě, že tyto individuality budou i v následujících inkarnacích hrát významnou dějinnou roli. Dovedeme si tedy představit - a z myšlenky reinkarnace to logicky vyplývá - že určité individuality vstupují v jednotlivých epochách do historického dění, aby dávaly významné impulzy vývoji lidstva. Tato myšlenka či lépe řečeno poznatek zcela mění náš pohled na úlohu osobností v dějinách a tím i na celý průběh dějin a jeho hybné síly.

Zadruhé je to skutečnost existence andělů, archandělů a dalších, ještě vyšších bytostí, jež - a opět je to myšlenka, která je logická - nejsou vůči vývoji lidstva lhostejné, nýbrž sledují tento vývoj se zájmem, dokonce s naléhavým, palčivým zájmem, a vstupují do něj. Jestliže budeme chápat vývoj světa jako jeden celek, jehož je vývoj lidstva součástí, pak nám bude zřejmé, že tyto bytosti nemohou být vůči vývoji lidstva lhostejné. Na místě by však nebyla ani představa, že třímají vývoj lidstva pevně v rukou a veškeré dění je jimi určováno; taková představa by byla v rozporu se skutečností lidské svobody, přičemž jedním ze smyslů vývoje lidstva je právě její nabytí. Pokud by však vyšší bytosti trvaly na tom, že budou držet otěže ve svých rukou, tohoto smyslu by dosaženo být nemohlo.

A tak před námi vyvstává obraz lidských dějin, v němž hrají zásadní roli tyto dvě skutečnosti: zasahují do nich vyšší bytosti, když používají lidi jako „nástroj“ (jak to v přednáškách formuluje Rudolf Steiner), a periodicky do nich vstupují vůdčí osobnosti, respektive individuality, jež pak v dějinách jako tyto osobnosti vystupují. Individuální karma se u těchto individualit působením vyšších bytostí „modifikuje“, jak opět formuluje Rudolf Steiner. Abychom tomu porozuměli, Rudolf Steiner uvádí různé příklady takového působení a takovéto modifikace. Několika přednáškami cyklu se tak jako červená nit vine působení dvou individualit, Gilgameše a Eabaniho (Enkidua). Gilgameš jako starší duše získává od Eabaniho coby mladé duše po jeho skonu jeho schopnost jasnozření. Prochází pak zasvěcením Xisuthrovým (Utnapištimovým) a zakládá babylonskou kulturu, jejímž úkolem bylo přivést spirituální svět dolů na fyzickou pláň. Na rozdíl od Herma, zakladatele egyptské kultury, však Gilgameš do iniciačních tajemství pouze nahlíží a není jich přímo účasten - a babylonská kultura není tudíž prostoupená spiritualitou takovou měrou jako egyptská. Dochází k oddělení vnější, světské na jedné a vnitřní, spirituální kultury na druhé straně.

V další inkarnaci vstupuje Gilgameš do dějin jako Alexandr Veliký, zatímco Eabani jako jeho učitel Aristotelés. Mezi těmito dvěma inkarnacemi - první snad v polovině 3. tisíciletí a druhou ve 4. století před naším letopočtem - však dochází přinejmenším ještě k jedné, zřejmě v 5. století před Kristem, kdy Eabaniho individualita prochází zasvěcením v mystériu, přičemž se především zbavuje egoismu a učí soucitu. Z jiných Steinerových podání víme, že to byla inkarnace před Sokratovského filosofa Kratyla, a víme také, že jedna z jeho žákyň se jmenovala Mýsa a byla inkarnací Gilgamešovou.

Alexandr během svých tažení zakládá na egyptském pobřeží město Alexandrii, tedy centrum onoho impulzu, který Aristoteles a Alexandr přinesli do dějin světa. Zde, v Alexandrii, působí ve 4. a na začátku 5. století našeho letopočtu významná matematická a filosofka Hypatia, k níž se Rudolf Steiner v přednáškách několikrát vrací. Hovoří o tom, jak v předchozí inkarnaci prošla orfickými mystérii, jak v křesťanské již Alexandrii reprezentovala dávnou předkřesťanskou mysterijní moudrost a jak byla posléze tamními křesťany ohavným a potupným způsobem zavražděna.

Značnou pozornost věnuje Rudolf Steiner vyličení vzestupných a sestupných cyklů ve vývoji lidské kultury. Sestup následující po atlantské katastrofě - sestup ze spirituálního světa na pozemskou pláň - vrcholí v řecké kultuře, přičemž babylonská kultura je poslední přípravou na dosažení nejhlubšího bodu tohoto sestupu. Poté následuje nejprve vzestup a pak opět sestup. Jako o novém přelomovém, uzlovém bodu hovoří Rudolf Steiner o roce 1250, kdy pro lidstvo začíná nová velká inspirace a nový vzestup, trvající do 16. století, načež následuje opět sestupná fáze. Zastavme se na chvíli u roku 1250: Co se tu, v polovině 13. století, odehrálo?

V přednášce konané v Neuchätelu 27. září 1911 (GA 130) Rudolf Steiner říká: „Vezmeme-li v úvahu osobitost lidského vědomí ve 13. století, uvidíme, že primitivní jasnozření zvolna vymizelo. Víme, že všichni lidé dříve měli schopnost elementárního jasnozření. V polovině 13. století se v tomto ohledu dosáhlo dna. V polovině 13. století tu náhle žádné jasnozření nebylo. Pro všechny lidi nastalo duchovní zatmění. Dokonce ani ti nejosvícenější duchové, ty nejvýše vyvinuté osobnosti, ani zasvěcenci, neměli již tenkrát přístup k duchovním světům [...]“

A poté líčí, že v té době se na jednom místě v Evropě vytvořilo kolegium 12 mužů, dvanácti vynikajících duchů, přičemž součástí tohoto kolegia bylo i 7 opětovně vtělených říšiů, zakladatelů staré indické a vůbec poatlantské kultury. Těchto 12 mudrců zcela zvláštním způsobem zasvětilo třináctého, jinocha, který při tom prožil totéž, co Pavel u Damašku. Tímto zasvěcením začalo působení rosikuciánského proudu, neboť onen třináctý se o století později objevuje na světě jako Christian Rosenkretz. „Byl to třináctý v kruhu dvanácti. Počínaje touto inkarnací byl takto nazýván. Esoterně, v okultním smyslu, je to Christian Rosenkretz již ve 13. století, exoterně je takto nazýván teprve ve 14. století.“

Vidíme tedy, jak došlo k udělení impulzu k novému vzestupu v podobě iniciování rosikuciánského proudu. V předkládaných přednáškách pak Rudolf Steiner hovoří o druhém proudu, proudu scholastiky. Šlo, jak říká, o „vynaložení všeho lidského vědění“ k „odhalení mystéria Ježíše Krista“, o „přinesení mystérií, která získávala podobu v bezprostředním spojení duchovního světa s přírodním působením“. Když hovoří o Hypatii, zmiňuje se o tom, že se tato individualita znovu objevuje „zhruba na přelomu 12. a 13. století jako významný, obsáhlý, univerzální duch novějších dějin, který má velký vliv na to, co je shrnutím přírodovědeckého a také filosofického poznání“. Který to byl duch?

Z jiných souvislostí víme, že - Rudolf Steiner zjevně v těchto přednáškách jeho jméno dosud vyslovit nechtěl, avšak doba pokročila a dnes o těchto věcech mluvit nejen můžeme, ale dokonce i musíme - jím byl scholastik Albert Veliký, Albertus Magnus, který se narodil v bavorském Lauingenu kolem roku 1200 (přesný rok narození není znám) a stal se velkým učencem, pro obsáhlost svého ducha nazývaným *doctor universalis*. Do tohoto proudu vrcholné scholastiky - proudu, který spolu s rosikuciánským přináší onen obrat k novému vzestupu - ovšem vstupuje jako žák Alberta Magna další velký duch, Tomáš Akvinský, zvaný *doctor angelicus*. Studuje u Alberta Magna v Paříži a spolu s ním odchází v roce 1248, dva roky před uzlovým rokem 1250, do Kolína nad Rýnem. V letech 1265 až 1273 pak sepisuje a vydává své nejvýznamnější dílo *Summa theologiae*, které dokončuje jeho asistent Reginald z Piperna - Tomáš se po mystickém zážitku 6. prosince 1273 při mši odmlčel a 7. března 1274 zemřel.

Víme, kdo byl tento duch? Ano, tak jako tato individualita iniciuje nový vzestup kultury v řecké epoše v inkarnaci Aristotela („Aristoteles stojí u brány starého proudu“), činí tak nyní v páté epoše v inkarnaci Tomáše Akvinského, který proslul mimo jiné i tím, že obnovil proud Aristotelovy moudrosti, vyrval ho z moci arabismu a prodchnul duchem křesťanství, impulzem Kristovým. Po jeho boku pak v postavě asistenta Reginalda nalézáme individualitu, kterou již známe jako Gilgameše a Alexandra Velikého (a také Kratylovu žákyni Mysu).

Od 16. století začíná opět sestup kultury a nezabrání mu ani zveřejnění rosikrucíanských manifestů na počátku 17. století; ani jejich iniciátoři nezabrání vypuknutí třicetileté války. Více než tři sta let od roku 1250 trval - postupně slábnoucí - vzestup a poté opět více než tři sta let - neustále sílící - sestup: Rudolf Steiner mnohokrát označil 19. století a zejména jeho závěr za dobu nej silnějšího, nejtemnějšího materialismu; můžeme říci, že opět, jen na vyšší úrovni, dochází k „duchovnímu zatmění“ lidstva a opět je dosaženo dna vývoje, tak jako před rokem 1250. Novým uzlovým bodem a počátkem nového vzestupu má být nový impuls, s nímž přicházejí tytéž individuality na přelomu 19. a 20. století: Rudolf Steiner jako individualita Eabaniho-Kratyla-Aristotela-Tomáše, Ita Wegmanová jako individualita vtělená dříve v osobnostech Gilgameše, Mysy, Alexandra Velikého a Reginalda z Piperna, a Marie Steinerová-von Sivers, dříve inkarnovaná jako nejmenovaný žák orfických mystérií, Hypatia a Albertus Magnus. Rudolf Steiner jako ten, kdo přináší duchovní vědu prostoupenou Kristem, Ita Wegmanová jako zakladatelka nového, mysterijního léčebného umění a Marie Steinerová-von Sivers jako zakladatelka nového umění slova, dramatu a také pohybového umění eurytmie - první jako zakladatelka lékařské vědy a léčebné praxe vycházející ze zcela jiného obrazu člověka než materialistická lékařská věda a praxe, z obrazu člověka jako inkarnujícího se ducha, a druhá jako zakladatelka z téhož obrazu člověka vyvěrajícího umění.

O těchto skutečnostech Rudolf Steiner ve stuttgartském cyklu přednášek nehovoří, těžko by také mohl takto otevřeně mluvit sám o sobě a svých nejbližších - mnozí by to nutně považovali za velikašské. Nicméně dnes, téměř sto let od jeho úmrtí, bychom o tom už hovořit měli a měli bychom si uvědomit význam anthroposofického impulsu a naši odpovědnost, která z toho vyplývá. Nejde tu o nic menšího než o uskutečňování vzestupu naší kultury, o naplňování úkolu, s nímž jsme byli do této doby a na toto místo postaveni.

Vrátíme-li se k původní otázce, jaké jsou okultní dějiny lidstva, můžeme tedy říci, že je to vývoj kultur, odehrávající se zákonitě ve vzestupných a sestupných fázích, kdy do tohoto vývoje zcela zásadním způsobem vstupují určité opakovaně se inkarnující individuality, jež mají pověření duchovních bytostí, neboť tyto bytosti vyšších hierarchií mají na průběhu vývoje lidstva eminentní zájem. Vztah těchto bytostí a vůdčích lidských individualit se ovšem v průběhu doby proměňuje: Zatímco v dávném starověku byly tyto individuality s vyššími bytostmi v bezprostředním styku a byly dokonce v jistém smyslu jejich „nástroji“, v průběhu řecké a zvláště pak naší páté poatlantské kulturní epochy se tento vztah uvolňoval, takže dnes již musíme k duchovním bytostem přistupovat sami ze své vlastní vůle, má-me-li se jimi nechat vést či inspirovat.

Dějiny, nahlížíme-li je takto, se mění z nahodilého sledu událostí v zákonitý děj, v němž se prolíná individuální karma lidí s působením vyšších bytostí za stále většího uplatňování lidské svobody, to vše začleněno do velkých kosmických rytmů, především tedy do etap platónského vesmírného roku, daných průchodem jarního bodu Slunce zvěrokruhem. - Vidíme, že dějiny jsou jen stěží představitelnou souhrou rozličných, zčásti i protichůdných a v našich představách obtížně slučitelných vlivů, jakými jsou vesmírný řád na jedné a lidská svoboda na druhé straně. To je ovšem něco, co činí dějiny tak nesmírně napínavými, pojmáme-li je z okultního hlediska.

Ve velikonočním čase roku 2019

Radomil Hradil